

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Politiek

Land, L. van der

Citation

Land, L. van der. (1968). Boekbespreking van: Politiek. *Acta Politica*, 3: 1967/1968(3), 260-260.

Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451025>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451025>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

BOEKBESPREKINGEN

STAM, A., *Politiek*. Utrecht (Oosthoeks Lexicons), 1966, —259 p. f 9,50.

De titelpagina van het deeltje 'Politiek' in de serie Lexicons van Oosthoeks Uitgeversmaatschappij vermeldt één auteursnaam: drs. A. Stam. Daarmede is de opzet van dit boek eigenlijk al veroordeeld. Het is bij de huidige stand van de politicologie uitgesloten, dat één man voldoende thuis is op de vele en uiteenlopende terreinen van deze discipline.

De inhoud demonstreert de juistheid van deze opvatting door lacunes en onjuistheden.

In de inleiding wordt in 12 bladzijden een overzicht gegeven van de geschiedenis der politieke doctrines van Plato tot en met Rousseau. Dit kan niet anders dan tot een ridicuul resultaat leiden. Een verhandeling, waarin vijf regels voorkomen over Aristoteles, vier over Locke (zeven over Filmer!), nul over Hobbes en nul over Burke, moet een vertekend beeld opleveren.

In een paragraaf over het politiek gedrag wordt alleen gewezen op het onderzoek van een 'representatief sample', dat volgens de auteur alleen betekenis heeft als momentopname. Hij wijst hierbij niet op het gebruik van de panel-methode, waarmee men nu juist wel tracht ontwikkelingen en wisselingen in het gedrag op het spoor te komen.

Het artikel over 'democratie' is rommelig van opzet, leunt te eenzijdig op de dubieuze theorie, die Lipset in zijn *Political Man* ontvouwt (dat geldt trouwens voor meer artikelen) en negeert de opvatting van Schumpeter en zijn volgelingen, waardoor er geen beeld ontstaat van de huidige opvattingen over dit begrip.

Op vrijwel alle terreinen blijft dit boekje te ver achter bij de ontwikkelingen in de politicologie, waarin de lezer oriënterende en bibliografische aanwijzingen had mogen verwachten. Bij de leer der internationale betrekkingen geen woord over de speltheoretische modellen, nergens een verwijzing naar de systeem-analyse (Easton), het operationaliseren van begrippen (Dahl en vele anderen) of de toepassing van de informatietheorie (Deutsch).

De bibliografische aantekeningen — een uiterst belangrijk onderdeel van een naslagwerk — zijn willekeurig en armetierig. Soms hebben ze met het artikel niets te maken. Het warhoofdige stuk over 'vrijheid' kan in genen dele berusten op de publicaties, die in de bibliografie vermeld staan.

De drukfouten laat ik terzijde, hoewel ze uiterst hinderlijk zijn in een lexicon, vooral waar ze belangrijke feitelijke gegevens, zoals jaartallen, betreffen (*Les Six Livres de la République* van Bodin is van 1576, niet van 1756).

Het is begroetelijk, dat de immense hoeveelheid tijd en moeite en de onmiskensbare moed, die vereist zijn om een dergelijk werkstuk te ondernemen, tot een resultaat hebben geleid, dat zo negatief beoordeeld moet worden.

L. van der Land

KUYPERS, G., *Het politieke spel in Nederland — diagnose, remedies en een suggestie*. Meppel (J. A. Boom en Zoon), 1967, —206 p. f 12,50.

Zoals ook de ondertitel van dit boek aangeeft, valt Kuypers' analyse van het politieke spel in Nederland in drie verschillende onderdelen uiteen.

Het boek bevat in de eerste plaats een sterk kritische analyse van het tussen de Nederlandse politieke partijen gebruikelijke spel rondom de kabinetsformatie. Deze sluit in grote trekken aan bij de visies, die door Glastra van Loon en anderen in dit opzicht zijn geuit. Het verschijnen van Kuypers' boek is sympto-

matisch voor de grote veranderingen, die in de laatste drie jaren in de discussies over het Nederlandse staatsbestel hebben plaats gevonden. Tot 1964 placht de ideologische norm te overheersen. Kritiek bleef marginaal en was meestal geresigneerd van toon. Nu domineert de frontale aanval en het geëngageerde pleidooi. Deze verschuiving in optiek staat uiteraard niet los van de aanzienlijke politieke veranderingen, die sinds 1963 de oude zekerheden van Nederlandse politici hebben uitgehold.

Het boek bevat, in een tweede deel, een overzicht en een kritische waardering van de meest courante hervormingsvoorstellen. Achtereenvolgens passeren voorstellen tot hervorming van het kiesstelsel, het partijstelsel, de samenstelling en functies van het parlement, en het regeringsstelsel met inbegrip van het bestuurlijke apparaat de revue. Kuypers toetst deze voorstellen aan twee criteria: effectiviteit en politieke haalbaarheid. Hij voorziet elk voorstel van korte, scherpzinnige stukjes commentaar, die ik als de beste onderdelen van zijn boek beschouw.

Tenslotte komt Kuypers tot een aantal eigen voorstellen, vervat in een vijftal politieke spelregels, die in onderling overleg tussen de partijen zouden kunnen worden vastgelegd in een parlementaire uitspraak, zonder dat hiervoor wettelijke of grondwettelijke veranderingen nodig zullen zijn. Kuypers' spelregels beogen zoveel mogelijk bestaande regeringsteams en een door een zittende regering samengesteld regeringsprogramma tot inzet van de verkiezingen te maken. Met behoud van een meer-partijen stelsel hoopt Kuypers op deze wijze toch via een duidelijke confrontatie tussen regering en oppositie een bewuste kiezerskeuze te bewerkstelligen. Hij koppelt hieraan tevens de gedachte, dat een zittend kabinet in beginsel niet zou kunnen worden gedwongen tussentijds ontslag te nemen, en verwacht hiervan een zuiverder controle van de kant van een versterkt parlement dan mogelijk is in een situatie, waarin een zwakke regering door een zwak parlement overeind moet worden gehouden. Kuypers' spelregels zijn niet vrij van een zekere gekunsteldheid: hij erkent dat ten volle en gaat tal van bezwaren na, die tegen zijn eigen voorstellen zouden kunnen worden ingebracht. Hij geeft daarmee een goed voorbeeld van de wijze, waarop de consequenties van institutionele veranderingsvoorstellen juist door hun voorstanders kritisch zouden moeten worden doordacht.

Het boek besluit met een korte analyse van partijtypen, die Kuypers in vrijheids-, gelijkheids- en saamhorigheidspartijen indeelt. Ik acht deze merkwaardigerwijze op de trias van de Franse revolutie berustende indeling eerder een curiosum dan een instrument voor het verwerven van empirisch inzicht of het normatief oordelen over partijsystemen. Men heeft een dergelijk begrippensysteem niet nodig om met Kuypers van oordeel te zijn, dat men in Nederland nog ver van een tweepartijstelsel afstaat, of zelfs de stelling te verdedigen, dat een stelsel met drie partijen ook zijn mogelijkheden heeft.

Kuypers' boek is geschreven in een gemakkelijk leesbare stijl, in de vorm van een constant debat van de schrijver met zichzelf en met zijn lezers. Ik zou het daarom eerder willen zien als 'beschouwingen van een politicoloog' dan als een politiek-wetenschappelijke studie.

Het boek blijft gewoonlijk bij de interactie van partijen en instellingen staan, en gaat weinig diep in op politieke machtsverhoudingen en maatschappelijke veranderingsprocessen. Doch het geeft telkens weer blijk van het bevrijdende inzicht, dat de studie van politieke realiteiten op de discussies over het staatkundig bestel kan uitoefenen. De dagen van een a prioristisch normativisme lijken geteld, een meer functionalistische opvatting begint te domineren. Kuypers' boek zet een grote, en welkome stap in deze richting.

H. Daalder